

ΣΥΝΤΑΓΜΑΤΙΚΗ ΚΑΙ ΟΙΚΟΛΟΓΙΚΗ ΑΝΑΘΕΩΡΗΣΗ (Μάρτιος 2006)

Συγγραφέας: ΜΙΧΑΛΗΣ ΠΑΠΑΓΙΑΝΝΑΚΗΣ

Ποια είναι σήμερα η κατάσταση; Στο Σύνταγμα αναφέρεται στο άρθρο 24 ότι η προστασία του φυσικού και πολιτιστικού περιβάλλοντος είναι υποχρέωση του κράτους και δικαίωμα του καθενός. Το κράτος υποχρεούται να παίρνει προληπτικά και κατασταλτικά μέτρα, στο πλαίσιο της αρχής της αειφορίας. Αυτήν τη γενική εξαγγελία ακολουθεί μια πολύ εξειδικευμένη αναφορά στα δάση και τις δασικές εκτάσεις, την προστασία τους, τη μη μεταβολή του προορισμού τους, εκτός αν προέχει για την Εθνική Οικονομία η αγροτική εκμετάλλευση ή άλλη χρήση που επιβάλλει το δημόσιο συμφέρον.

Επίσης στο κράτος αναγνωρίζεται αρμοδιότητα ρύθμισης και ελέγχου στη χωροταξική αναδιάρθρωση, στην πολεοδόμηση και επέκταση πόλεων κ.λπ. με στόχο να εξυπηρετείται η λειτουργικότητα και ανάπτυξη των οικισμών και να εξασφαλίζονται οι καλύτεροι δυνατοί όροι διαβίωσης. Υποχρέωση του κράτους είναι επίσης η σύνταξη εθνικού κτηματολογίου. Τέλος ακολουθούν πολύ λεπτομερέστερες αναφορές στο πώς πρέπει να αντιμετωπίζονται τα προβλήματα της ιδιοκτησίας και των ιδιοκτητών όταν το κράτος ασκεί οικιστική και πολεοδομική πολιτική ή προστασία των μνημείων και των παραδοσιακών περιοχών και στοιχείων.

Από την έως τώρα εφαρμογή αυτών των συνταγματικών επιταγών γνωρίζουμε: την τεράστια διαμάχη για τα δάση και τον αμφισβητούμενο δασοκτόνο νόμο, καθώς και το «παράπονο», από επίσημα χείλη, ότι μολαταύτα την ανάπτυξη της χώρας εμποδίζουν σημαντικά η δασική νομοθεσία και η αρχαιολογία... Τον χωροταξικό και πολεοδομικό ρυθμιστικό ρόλο του κράτους τον ψάχνουμε πέρα από τις κατά καιρούς νομιμοποιήσεις που παρέχει στα τετελεσμένα των εξελίξεων, από τα αυθαίρετα σε όλη τη χώρα έως την απολύτως αποχαλινωμένη ανάπτυξη της Αττικής, ιδιαίτερα των Μεσογείων, προσθέτοντας απλώς ότι, αν η ρυθμιστική παρέμβαση του κράτους γινόταν κάποτε πραγματικότητα, το κριτήριο της λειτουργικότητας και ανάπτυξης των οικισμών και των καλύτερων όρων διαβίωσης δεν εγγυάται τίποτε το σπουδαίο, μια

και η αξιολόγηση του τι είναι λειτουργικό και τι βελτιώνει τη διαβίωση λογικά επαφίεται στη λογική του ήδη υπάρχοντος οικισμού αφενός και αφετέρου στην εύλογη επιθυμία των ήδη επωφελουμένων από την ύπαρξή του... Το εθνικό κτηματολόγιο (εθνικό και όχι απλώς κάποιων περιοχών...) έχει αποσταλεί στις ελληνικές κα καλένδες. Ευτυχώς που μας έχει προκύψει η έμμεσα και άμεσα ρυθμιστική παρέμβαση της Συνθήκης Ε.Ε. και κοινοτικής (δηλαδή και ελληνικής) νομοθεσίας, ώστε οι ελλείψεις ή οι αδυναμίες εφαρμογής της δικής μας νομοθεσίας να μπαλώνονται εδώ κι εκεί, κυρίως με την απειλή του Ευρωπαϊκού Δικαστηρίου.

Ανησυχητική η υποβάθμιση του Συμβουλίου της Επικρατείας

Εν πάση περιπτώσει, η επερχόμενη αναθεώρηση αυτές τις ελλείψεις και αδυναμίες θα έλθει να θεραπεύσει; Δεν διαφαίνεται κάποια τέτοια πρόθεση. Μόνο για τα δάση γίνεται κουβέντα. Και επομένως δικαίως λένε πολλοί και έγκυροι υπερασπιστές του περιβάλλοντος ότι καλύτερα να μην γίνει καμιά αναθεώρηση, γιατί είναι περίπου βέβαιο ότι θα χειροτερεύσει την κατάσταση. Ιδίως όταν οι αναθεωρητικές διαθέσεις περιλαμβάνουν μια σαφή υποβάθμιση του Συμβουλίου της Επικρατείας, που ερμηνεύοντας την αρχή της αειφορίας και άλλες διεθνείς και κοινοτικές συμφωνίες έχει συμβάλει σημαντικά στο «πρασίνισμα» της γενικόλογης νομοθεσίας και της διαρκώς υπεκφεύγουσας και παρανομούσας διοίκησης. Αν πάντως η αναθεωρητική προσπάθεια προχωρήσει, έχουμε το καθήκον να αναδείξουμε την προφανή πλέον αναντιστοιχία με τα πραγματικά προβλήματα της αειφορίας στη χώρα μας και να υποδείξουμε τους δρόμους μέσα από τους οποίους οι αρχές της, με νομικές και πολιτικές συνέπειες, θα μπορούσαν να εισαχθούν στο Σύνταγμα. Δεν χρειάζονται πολύλογες εξαγγελίες, αλλά σίγουρα η συνταγματική αναγνώριση και έτσι κατοχύρωση εννοιών όπως η υποχρέωση ένταξης της προστασίας του περιβάλλοντος σε όλες τις κρατικές πολιτικές ανάπτυξης, η αντικειμενική περιβαλλοντική ευθύνη για πλήρη αποκατάσταση ζημιών και αλλοιώσεων από οικονομικές και άλλες πρωτοβουλίες πέρα δηλαδή από την ήδη ξεπερασμένη και απλή αρχή του «ο ρυπαίνων πληρώνει», που ούτε κι αυτή υπάρχει έτσι κι αλλιώς στο Σύνταγμα... η ρητή αναγνώριση του δικαιώματος των πολιτών και των μη κυβερνητικών οργανώσεων να

έχουν πρόσβαση σε κάθε είδους ντοκουμέντα που αφορούν την πολιτική ως προς το περιβάλλον, να μετέχουν στη διαμόρφωση των γενικών κατευθύνσεων της εφαρμοζόμενης πολιτικής, να καταφεύγουν στη Δικαιοσύνη στο όνομα της εφαρμογής της νομοθεσίας και της αναζήτησης των ευθυνών και για την αποκατάσταση των περιβαλλοντικών καταστροφών κ.λπ.

Να «πρασινίσουμε» το δικό μας Σύνταγμα

Τέτοιες κατευθύνσεις υπάρχουν φυσικά ήδη, ρητά ή εν σπέρματι, στη Συνθήκη, στην κοινοτική νομοθεσία και σε διεθνείς συμφωνίες που έχει υπογράψει η χώρα. Πράγματι, αλλά γιατί να μην περιληφθούν και ρητά στο Σύνταγμα δίνοντάς τους έτσι και την ανώτατη νομική και συμβολική αναγνώριση και κατοχύρωση, που θα απαγορεύσει να εμφανίζονται κατά καιρούς αμφισβητήσεις που θεωρούν αυτά τα πράγματα τα εισαγόμενα και επιβαλλόμενα από τους «ξένους», για να μην προσθέσω και από την... παγκοσμιοποίηση; Εξάλλου και άλλα πολλά στο Σύνταγμα δεν κάνουν τίποτε άλλο από την ενσωμάτωση στον συνταγματικό μας πολιτισμό αρχή και πρακτική που διεθνώς διαμορφώθηκαν και τελικά αφομοιώθηκαν από την κοινωνική και πολιτική μας εξέλιξη.

Θα πρόσθετα ότι οι σημερινές δυσοίωνες εξελίξεις (συνταγματική αδυναμία της Ε.Ε., προσπάθεια απαξίωσης των διεθνών οργανισμών και συμβάσεων από τις ΗΠΑ και όχι μόνον...) που μπορούν να οδηγήσουν σε αποκοινοτικοποίηση ή -αλλιώς αποολοκλήρωση της Ευρώπης αλλά και του κόσμου δεν εγγυώνται, ακριβώς γι' αυτόν τον λόγο, ότι οι ελλείψεις και αδυναμίες του Συντάγματος μας θα καλύπτονται από μία ζώσα και δυναμικά εξελισσόμενη παγκόσμια και κοινοτική νομοθεσία. Καλό θα ήταν επομένως να προσπαθήσουμε, παράλληλα με την αντίσταση σε αυτήν την αποδιάρθρωση και τη συνεργασία για την επανεκκίνηση της ενοποιητικής διαδικασίας στην Ευρώπη και τον κόσμο, να «πρασινίσουμε» όσο το δυνατόν περισσότερο το δικό μας Σύνταγμα και τη συνακόλουθη νομοθεσία και πολιτική και σε αυτό το έργο θα έπρεπε να επικεντρώσουμε σημαντικό τμήμα των προσπαθειών μας. Και εννοώ ασφαλώς όσους και όσες δεν περιμένουν λύσεις από άλλους ή από κάποιο απώτατο μέλλον, δεν παραιτούνται από την αισιοδοξία της θέλησης, όσο κι απαισιόδοξη κι αν είναι η ανάλυσή τους για το μουντό σήμερα, και όχι μόνο το πολιτικό...

Το άρθρο δημοσιεύθηκε στην εφημερίδα «Η κυριακάτικη Αυγή» την Κυριακή 22 Ιανουαρίου 2006, σ. 9.